

'מה למעלה'

חוו"מ סוכות תשפ"ד

הרב מרדכי אלון שליט"א

נערך על ידי תלמידים

לעניינינו של חול המועד

בתורה, ועכשיו אוכלים ושותים ופוחזים" (ירושלמי מו"ק פ"ב ה"ג)

אלו דברים קשים והוא אומר את זה מתוך תסכול גדול, ואם שם זה היה כך, מה נאמר אנחנו?

יו"ט - הארה עליונה

ננסה להבין את הענין מתוך דברים שאמר רבי נתן מברסלב, תלמידו הגדול של רבי נחמן מברסלב שהיום, י"ח תשרי, הוא יום ההילולא שלו -

הל המועד הוא בין יום טוב ליום טוב ויש קדשה לפניהם ואחריהם, זה בחינת מה שכתוב בשם הבעל שם טוב זכרוננו לברכה על פסוק: והוא ינהגנו על מות על-פי משל כמו שלומדין התינוק לילך שתחלה מוליכין אותו ואחר כך מניחין אותו לילך מעצמו וכו' כן בתחלה מעלין את אדם למעלה ממדרגתו ומסיעין אותו מאד בעבודת ה' ואחר כך מנסין אותו שילך בעצמו, עין שם... וזהו בחינת יום טוב וחל המועד, כי בתחלה מעלין אותו לבחינת קדשה גדולה, בחינת יום טוב ובאמת הוא למעלה ממדרגתו כנ"ל ואחר כך משליכין אותו ומנסין אותו כנ"ל. וזה בחינת חל המועד, שהוא בחינת נגה, ששם עקר המלחמה כנ"ל. ואחר כך זוכה לנצח המלחמה ולעמד בנסיון. וזה בחינת יום טוב שבא אחר חל המועד שזכה לקדשת יום טוב על-ידי נצחון המלחמה, ועל-כן גם חל המועד נקרא את וחסור להניח תפלין בהם, כי הם גם כן בחינת שמירת הברית, כי עקר שמירת הברית תלוי בלשון תרגום, שזה בחינת חל המועד כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, המבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו: כי זה תלוי בזה, כי מאחר שהוא מבזה את המועדות זה בחינת שמירת הברית שלמות לשון הקדש בודאי הוא מפר ברית.

וזה שפרשו זכרונם לברכה המבזה את המועדות, דהיינו חל המועד, כי עקר שמירת ושלמות לשון הקדש תלוי בחל המועד כנ"ל. וזהו, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה. כי על-ידי שמירת הברית זוכין לשבעים פנים של תורה שהם בחינת שבעים נפש של בית יעקב (כמו שכתב רבנו במאמר "בקרוב עלי מרעים" סימן לו) אבל פגם הברית הוא על-ידי בחינת שבעים אנפין חשוכין, ועל-כן על-ידי פגם הברית הוא מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, בחינת אנפין חשוכין

לפני שניכנס לעניינינו של חג הסוכות, אני מבקש לעסוק דווקא בחול המועד. השנה אנו זוכים לששה ימים רצופים של חול המועד (ובחול"ל, בשל יו"ט שני של גלויות - חמישה ימים), בלי שבת באמצע.

הייתי מתיר מלאכה בחוו"מ

חג הסוכות הוא "זמן שמחתנו", ושמחת בית השואבה שהיתה נוהגת בבית המקדש (ובעו"ה תחזור מהרה בבנינו) היתה בכל יום מימות חול המועד, למעט בשבת. מהו חול המועד? נדמה שחול המועד זקוק אצל כולנו לחיזוק. ההגדרה בהלכה של חוו"מ היא מורכבת. יש לנו, כידוע, חול המועד גם בפסח וגם בסוכות - בין יו"ט ראשון ליו"ט אחרון. בדר"כ דנים בענייני חוו"מ אל מול יו"ט בנושאים כמו איסורי מלאכה, הספדים. היום הראשון והיום האחרון, הימים הטובים, נקראים בתורה ימי "שבתון", אבל כל ימי החג כולם נקראים "מקראי קודש" - אז מצד אחד זה מקרא קודש אז צריך להבין איך עושים אותם קודש? מבחינת התפילות אין הבדל בין ימי חוו"מ ליו"ט אם לא התפללתי מוסף באחד מהימים הללו. וכן אם לא הזכרתי "יעלה ויבוא" בחוו"מ זה דומה לגמרי למקרה שבו לא הזכרתי את זה ביו"ט. וכך פותח הרמב"ם את עיסוקו בחול המועד - חולו של מועד אף על פי שלא נאמר בו שבתון הואיל ונקרא מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית מלאכה כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל... (הל' שבת יו"ט, ז', א')

בבית המקדש, קרבנות החגיגה שלא הוקרבו ביו"ט קרבים בחול המועד.

יש יוכוח גדול בראשונים האם איסור עשיית המלאכה בחול המועד נקבע ע"י חכמים והם מגדירים מהו 'דבר האבד' ומהו 'צורך המועד' וצרכי הרבים וצרכי מצווה ושמחה וכו'. יש שאלה גדולה בראשונים האם איסור המלאכה בחוו"מ הוא מדאורייתא ורק חכמים הגדירו לנו את ההגדרות של זה או שעצם איסור המלאכה בחוו"מ הוא מדברי סופרים - אך כך או כך צריך להבין את מהות ימי חול המועד שכאמור זקוק לחיזוק אצל כולנו. מופיע בירושלמי -

אמר ר' אבא בר ממל: אילו היה מי שיימנה עמי, התרתי שיהיו עושים מלאכה בחולו של מועד. כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלים ושותים ושמחים ויגעים

אותי אלא רוצה שאמשיך ואייצר את זה בכלים שלי. זה מדהים שהגדרות איסורי המלאכה בחוה"מ נמסרו לחכמים - זה לא יכול להיות מוגדר מלמעלה, עד כדי כך שהרמב"ם אומר שזה לגמרי דברי סופרים, 'את זה רק אתם עושים', התורה אמרה רק שזה מקראי קודש אבל היא לא אמרה איך - כי אתם אלו שצריכים לקרוא לזה מקראי קודש.

המשנה באבות אומרת -

רבי אלעזר המודעי אומר: המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלבין פני חבריו, והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא. (אבות ג', י"א)

אלו דברים קשים וחמורים - המלבין פני חברו, המפר בריתו אל אברהם אבינו וכו', ובין הדברים גם "המבזה את המועדות", כשהכוונה היא למי שמבזה את חול המועד. אדם לא מבזה יום טוב - אבל המבזה את המועדות זה שברמה המעשית הוא לא יודע להתייחס לחוה"מ באופן הנכון. כולנו זקוקים להתחזקות בזה. חוה"מ זה בנין הכלים, בנין המלכות שלי, שמתרחש בין שתי ההארות הגדולות של הימים הטובים, ובשחלילה חוה"מ אצלנו הוא סתם 'יום חול' רק שלא אומרים בו תחנון ואת ההלל 'מריצים' - אז לא קלטנו בכלל איך נבנה מבנה שלם שקרוי "מקראי קודש". בתחילת פרשת המועדות כתוב -

... מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קודש אלה הם מועדי. (ויקרא כ"ג, ב')

שואל הספורנו - מה פירוש "אלה הם מועדי"? והוא עונה בדבר מדהים - כאשר אתם תקראו למועדי ה' "מקראי קודש", כשתחילו בהם את הקודש הראוי להם, הרי "אלה הם מועדי", אחרת אין הם מועדי אלא -

חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי הני עלי לטרח נלאיתי נשא. (ישעיהו א', י"ד)

רק כאשר קוראים אותם "מקראי קודש" והנבנה בנוי משני החלקים הללו בנפש. זה דבר עמוק מאד.

שמחה יתרה

כל זה הוא הקדמה לנושא המיוחד של סוכות. יש בסוכות כמה דברים מיוחדים, למשל האושפיזין. אני יכול להבין שמדובר בהמשכת המידות והכוחות של כל אחת מדמויות ההוד הללו - חסדיו של אברהם, גבורות יצחק וכו' אלינו למטה - אבל מה הענין שמזמינים אותם דווקא בסוכות? למה לא בפסח?

דבר נוסף שאנחנו מנסים להרגיש אותו בשמחות בית השואבה הוא הדבר הבא -

אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן. בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים... (הל' שופר ולולב, ח', י"ב)

כנ"ל. וזהו שדקדקו וקראו חלול המועדות לשון המבזה, הינו בחינת פגם הברית שמשם באים כל החרפות והבזיונות, כי עקר הכבוד תלוי בשמירת הברית, (כמו שכתב אדוננו מורנו ורבינו גרו יאיר, עין שם). (ליקוטי הלכות, או"ח, חוה"מ א')

אלו דברים פלאיים - היו"ט הראשון הוא הארה גדולה שהקב"ה מאיר לנו, הארה שאינה במדרגתנו אלא במדרגה מופלאה וגבוהה. ימי חול המועד שנתנו לנו הקב"ה הם המסלול לקראת היו"ט השני שהוא הארה אף יותר גדולה מהיו"ט הראשון אלא שאנחנו כבר יכולים לקלוט אותה בכלים שלנו. ביו"ט ראשון של פסח כזכור היה זה הקב"ה שפסח על בתינו והציל אותנו - "אני ולא מלאך, אני ולא שרף", אפילו משה רבנו זצ הצידה ולא מופיע בהגדה, והקב"ה בעצמו הוציא אותנו ממ"ט שערי טומאה. לעומת זאת בשביעי של פסח אנחנו עמדנו על יד הים, ושם משה נטה את ידו ואנחנו נכנסנו לים - שם היו לנו כלים שהיו יכולים לקבל את האור הגדול שבא מלמעלה. כך גם בסוכות - ביו"ט ראשון הייתה הארה עליונה ומופלאה של שמחה גדולה, ואילו החג השני זהו החתונה שלנו איתו ית', וכמו שמביא רש"י -

...לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע' אומות וכשבאין ללכת אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם. (רש"י, במדבר, כ"ט, ל"ה)

תינוק שהולך ונופל

נו, אז מה זה חול המועד? - את זה מבאר הבעש"ט המובא לעיל בליקוטי הלכות במשל על תינוק שנולד ובהתחלה אינו מסוגל ללכת ויש צורך שהוריו יישאו אותו על ידיהם. בשלב השני מניחים אותו והוא מנסה לעמוד וללכת אך נופל, לפעמים הוא גם בוכה, אבל זה תהליך שהוא חייב לעבור - שלב ביניים של הליכה ונפילה, הליכה ונפילה. כאשר הוא גדל ומתחזק הוא מפסיק ליפול והוא עומד מעצמו. כך הקב"ה אחרי שהוא מאיר לנו הארה מופלאה ביו"ט ראשון, מסתלק מאתנו ואומר לנו 'עבשיו תכניסו את זה לכלים שלכם'. בהארה הראשונה אתם צריכים להיות בטלים לגמרי - אסורים במלאכה, מקבלים אור עליון ואז תביאו את האור הזה בכלים שלכם, תתמודדו איתו במציאות שלכם, תעלו איתו את הדברים פה מציאות החול. מה שמותר לעשות בחוה"מ הוא 'דבר אבד' - מפני שאני בחול המועד נמצא שם, עם כל ההולכים ונופלים, יש לנו כח להעלות נשמות נפולות, שהם דבר האבוד, בכוחות של חיבור החול עם הקודש. פסח לא נוצר מימים טובים בלבד אלא מיו"ט ראשון שאחריו חוה"מ ובסוף יו"ט נוסף. כל כך קל לנו לפספס ולא להעריך את חול המועד כי אין בו את הקדושה של היו"ט אבל הוא כל הסיפור, הוא כל העבודה כולה.

שמחת בית השואבה של סוכות לא הייתה מתרחשת ביו"ט עצמו ואפילו לא בשבת חוה"מ אלא רק בחול המועד, ורק בלילה. מבחינה נפשית, זה המבנה השלם של מקראי קודש. הקב"ה מאיר, ובלי האתערותא דלעילא הזו, בלי נפיחת נשמת החיים ממנו ית' אין לי שום כח. אי אפשר להתחיל. אי אפשר לייצר חוה"מ בלי שיש יו"ט ראשון לפניו. אבל שם הוא לא עוזב

ושמיני עצרת אינם מתארים אירוע היסטורי ספציפי ובהגדרת התפילה שלהם אף לא מתארים שום אירוע אלא - "זמן שמחתנו"¹. הוא מתאר ענני כבוד. בנוסף הוא לא מתאר דבר שניתן לאפיין אותה כפעולה. חירות זו פעולה ממשית - אמש הייתי עבד ויצאתי לחירות, גם תשובה היא פעולה, 'מתן תורתנו' זה זמן, זו מציאות, אבל מה זה "זמן שמחתנו"? בעומק - זו כל המציאות כולה. כל עבודת ה' בעולם, כל הברכות ואף כל מה שהיפך מזה שייכי למושג השמחה. האם אני חי את ה-"אין עוד מלבדו", האם אני חי אלוקות, האם אני חי בהשראת שכינה, בצילא דמהימנותא, האם אני בסוכה? וכדי לחיות את זה ולהיות באמת בשמחה אני לא יכול בלי שבעת הרועים שבאים לפרנס אותי, ללמד אותי. אין לי אפשרות בלי ההארות האלה, בלי הדבקות באברהם, יצחק, ויעקב וכו', שרק ממנה אני יכול לרומם את עצמי למדרגת השמחה. את החירות אפשר לחוש, כל אחר ברמה מסוימת, אבל איך אני יכול להיות באמת בשמחה?

ה' רועי לא אחסר

חג הסוכות הוא בעצם היכולת לקבוע שמחה שנובעת מכך שאין שום מציאות בעולם שתתיב עלי כי אין שום מציאות בעולם אלא רק אלוקות, שאין עוד מלבדו, ואני חוסה תחת כנפי השכינה. לכן זה החג היחיד שמתאר אירוע שהתרחש ארבעים שנה רצופות, אירוע שמתרחש כל הזמן. אכן, גם המן והמים מתארים מציאות מתמשכת אבל בהבדל אחד - בלי לחם אני לא מסוגל לחיות, בלי מים אני מת ואילו ענני הכבוד זה הפינוק, זו האהבה, זה שהקב"ה מבכס לי את הבגדים ומגרף אותם ושם אותי בצלו ואני כל הזמן נמצא תחת כנפי השכינה. ביום הכיפורים שאנחנו מתחילים ב-"אור זרוע" ומשם אנו מגיעים לתפילה החמישית, תפילת נעילה, אני בעצם אומר לקב"ה - רבש"ע, "ה' רועי לא אחסר", וכפי שבאר זאת הצדיק הירושלמי ר' אשר פריינד זצ"ל - שזו בקשה שלא תחסר לי ההרגשה שאתה ה' הרועה שלי. שלא אחסר את ההבנה הזו בכל רגע ורגע, שאנו צאנך ואתה רוענו, ואז בחג הסוכות בא הקב"ה ונותן לנו כח דרך שבעת הרועים להגיע לזה. כל תפילות הסוכות, כל ההושענות וההקפות של שמיני עצרת - הכל מובנה משבעת הרועים.² תפילת הגשם, בקשות המים מזכירות את אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרון ויוסף ודוד שנותנים לנו את הכח להתרומם.

לפני שנדבר על אותם רועים נאמר משהו אחד על היו"ט הראשון וממילא על כל החג. הגר"א בתחילת שיר השירים מביא שהסיבה לקביעת חג הסוכות אחרי יום הכיפורים ולא אחרי פסח (שהרי אז יצאנו ממצרים וזכינו לסוכות ולענני הכבוד) היא שהסוכה איננה זכר לענני הכבוד שהיו מיד עם יציאתנו ממצרים (שהסתלקו עם חטא העגל) אלא זכר לענני הכבוד שחזרו אחרי שהקב"ה סלח לנו ביום הכיפורים. משה רבנו ירד ביום

בהלכות המועדות מתאר הרמב"ם את השמחה שיש בכל המועדות - האכילה, השתיה, הזמנת אורחים, זהירות וכו' אבל בסוכות שמחה יתרה -

וכיצד היו עושיין? ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד מתחילין מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמוח לשאר היום עם כל הלילה. והיאך היתה שמחה זו? החליל מכה ומנגנין בכנור ובנבלים ובמצלתים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו, ומי שיודע בפה בפה, ורוקדין ומספקין ומטפחין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיודע ואומרים דברי שירות ותושבחות. ושמחה זו אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב. מצוה להרבות בשמחה זו. (שם י"ב-י"ד)

אם הרמב"ם היה מפסיק כאן, הייתי מבין איך מרבים בשמחה זו - שכולם צריכים לרקוד ולשמוח אבל הוא ממשיך ואומר שמצד שני -

ולא היו עושיין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה. אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות. אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמור. (שם)

ננסה לדמיין את זקני ישראל עושים ג'אגלינג ורוקדים וכו' - זה מדהים! וכל העם באים לראות ולשמוע איך שמחים, איך מגיעים למושג השמחה. מה באמת סיפור היו"ט הראשון של סוכות שממנו אנו מקבלים את ההארה והבוחות דרך חוה"מ אל היום האחרון שהוא יום שמחת התורה?

לחיות בסוכה

ראשית ניזכר איך התחיל יום הכיפורים שקדם לסוכות. למנהגי אשכנז אומרים את זה בתחילת היום, לפני כל נדרי, ובמנהגי הספרדים זה נאמר לפני ברכת 'שהחיינו' בכונות גדולות -

אֲוֹר זָרַע לְצַדִּיק וְלַיִשְׂרָי לֵב שְׂמֵחָה. (תהילים צ"ז, י"א)

בכונות המופיעות בסידורי הספרדים כתוב שהמנהג הוא שמחזיק הספר אומר את הפסוק ושהגימטריה של הפסוק היא סו"ד טו"ב, שהוא היסוד הנקרא טוב והכונה היא תורה שנקראת "לקח טוב" ואיך ע"י ספר התורה ניתקן היסוד ומתקן את מה שצריך תיקון ומתקן את כל הנדרי והאסרי ומתוך ה"אור זרוע ולישרי לב שמחה" מתחילים לברך 'שהחיינו'. האם שמנו לב שבעצם רעיון זמן שמחתנו המופלא של סוכות נמצא זרוע, גנוז, מליל יום הכיפורים ושם הוא מתחיל, ומשם הוא מגיע לסוכות? בשונה מפסח, שבועות או כל חג אחר, בהם יש אירוע היסטורי שהתרחש ומאיר הארה גדולה בעולם, חג הסוכות

² זה מודגש בעיקר בתפילות בנוסח הספרדים אך כמובן כך הוא גם לפני נוסחי האשכנזים.

¹ פסח נקרא "זמן חירותנו" והוא מתאר את היציאה מעבודת לחירות ואת התנועה הנפשית הכרוכה בכך. חג השבועות הוא "זמן מתן תורתנו", ראש השנה הוא "יום הזכרון", יום הכיפורים הוא יום הכפרה. ואפילו בחנוכה - נכנסו להיכל וכן פורים.

למה הוא קורא את שם המקום ע"ש סוכות המקנה ולא על שם הבית שהוא בונה לעצמו? מה חשוב ממה?

המפרשים³ לימדו אותנו שכאשר אנחנו רוצים להבין מושג מסוים עלינו לחפש את ההופעה הראשונה שלו במקרא, וזוהי ההופעה הראשונה של המילה סוכות במקרא; בחסידות מבארים שמה שכתוב פה הוא שיעקב את כל המקנה שלו, את כל הקניניות שלו, את כל הקין - מהכל הוא עשה סוכות. הוא החדיר בכל קנין שלו, בעבדיו ובשפחותיו ולהבדיל בחמורים שלו ובצאן שלו, בצומח ובדומם ובכל מה שבתוכו את הידיעה ש-"למקנהו עשה סוכות".

הרי ההתנהלות של יעקב במה שהתרחש שם בפגישה בינו לבין עשו, היה יכול להיחשב כשעורורייה, לפי הבנתנו. הוא נותן לעשו כל מיני תירוצים -

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יְדֹעַ כִּי־הִילָדִים רַפְּיִים וְהַצֹּאֵן וְהַבְּקָר עֲלֹת עֲלֵי ודִפְקוּם יוֹם אֶחָד וּמָתוּ כָּל־הַצֹּאֵן. (שם ל"ג, י"ג)

ובמקום לבוא אל היעד הגדול, אל השלום ואל השלמות הגדולה, הוא נוסע "סוכותה". זה הפירוש של נסיעתו. הוא אומר לעשו - "אחי האהוב, אני מבין שאתה באמת רוצה עכשיו שלום גדול. אבל יש לי עוד חול המועד. אני עוד צריך ללכת וליפול, ללכת וליפול, ללכת וליפול". ואנחנו יודעים מה היה בהסכמה הזו של יעקב - הרי אנחנו התוצאה של כל זה. "אני נוסע לעשות למקנה סוכות!". זה כל ענין הסוכות שהולך יעקב ליצור בעולם ולכן הפסוק הבא הוא -

וַיֵּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם עִיר שְׁלָם... (שם י"ח)

זכות הרועים הקדושים

שבעת הרועים, האושפיזין הם אלו שמחדירים בנו את הכח המיוחד הזה, כי הדרך היחידה שלי לחוש "אין עוד מלבדו" כשאני יודע שאני 'יש' ולא 'אין', שאני כן מקנה, אני כן מציאות - היא לאיין⁴ את עצמי על ידי הסוכה. צא מהבית, תהביל את הכל, תעזוב את הקירות שסובבים אותך ותבחן את עצמך במה אתה באמת שמח פה - האם זה במקנה או שאתה שמח בה? "שמחו צדיקים ב-ה". במה אתה שמח?

אבל זה לא מספיק, כי זה נכון אבל איך עושים את זה? ואז נותן לי הקב"ה את שבעת הרועים שהוא מינה לי. הוא נותן לי את יוסף ודוד, אהרן שבזכותו באו ענני הכבוד שגילו שלכל אחד ואחת מאתנו יש שם מקום, ואת משה רבנו, רעי מהימנא, והם יחד עם האבות הק' מחדירים בנו את התחושה שאנחנו בתוך השראת השכינה. שיאו של סוכות הוא הכח להמשיך עם שבעת הרועים בהקפות, בכח מקיף - גם כשכבר לא נהיה בסוכה. אבל כדי להגיע לשם צריך את חוה"מ סוכות.

"אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים... ומתחילין... מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמוח לשאר היום עם כל הלילה" (רמב"ם הל' לולב

הכיפורים, י' תשרי, וציווה את ישראל למחרת לבנות את המשכן. לפי חז"ל באותה שנה יום כיפור חל ביום חמישי והציווי היה ביום שישי בשבוע, ולכן משה בתחילת פר' ויקהל מצווה קודם כל על השבת, כדי לומר לנו שבניית המשכן אינה דוחה את השבת. רק ביום ראשון, י"ג בתשרי, התחילו להביא את התרומות - "וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא" (שמות ל"ו, ג'), וחז"ל אומרים שזה לקח שני בקרים לאסוף את כל החומרים - י"ג ו-י"ד בתשרי. עם שקיעת החמה ביום הזה נכנס יום ט"ו בתשרי ונתקדש חג הסוכות - ובאותה שעה הסתכלו ישראל והבחינו שחזרו ענני הכבוד, הסוכה הראשונה בבניית מחדש.

מופיע בספה"ק ש"סוכה" בגימטריה עולה לשם אדנות ושם הוי"ה יחד. עם ישראל נמצאים כעת בצל ענני הכבוד - ארבע העננים סביבם, ענן חמישי תחתם ושישי מסוכך עליהם ועמוד הענן שמוביל אותם - כל זה התרחש בט"ו בתשרי. בעומק, אומר הגר"א פה על הפסוק -

מְקִימֵי מַעֲפָר דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אָבִיוֹן. לְהוֹשִׁיבֵי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ. (תהילים ק"ג, ז'-ח')

שהדל הוא הדל מהמצוות, האביון ותאב לכל דבר שבקדושה, הוא בעל התשובה שבא מיום הכיפורים - והקב"ה מקים אותו מעפר ומאשפות, אחרי שבעקבות חטא העגל הוא גרש אותנו מענני הכבוד, ואז הוא מושיב אותי עם נדיבי עמו - עם האבות הקדושים. כלומר אחרי המחילה והסליחה של יוה"כ, "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" - אני יוצא לחג הסוכות וזו היא בחינת האושפיזין. כלומר חג הסוכות הוא בעצם המשכן אבל עוד לפני שהוא נבנה! ענני הכבוד באו לגלות לנו שהשכינה חזרת לשרות בקרב עם ישראל, שאני מושגח, שאני מנוהל ע"י הקב"ה בהשגחה פרטית, שאני בניגוד לכל אומה אחרת לא מנוהל ע"י שרים או מזלות אלא אני בצלא דמהימנותא, ואז אנחנו יכולים לקבל את מעלת האבות, אז אנו מקבלים את השגחת ה-"אין עוד מלבדו" ולכן זוכים בחג הזה לשבת עם "נדיבים, נדיבי עמו".

ויעקב נסע סכתה

המושג "סוכות" מופיע בפעם הראשונה אצל יעקב אבינו -

וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה וַיֵּבֶן לָוּ בֵּית וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִכְתָּ עֲלֵיכֶן קָרָא שְׁמֵי־הַמָּקוֹם סִכּוֹת. (בראשית ל"ג, י"ז)

זה הפלא ופלא; הוא נפרד מעשו שהולך לדרכו שעירה, ויעקב נוסע "סוכותה", למרות שהשם הזה יינתן למקום רק בהמשך הפסוק. אז מה הפירוש שהוא נוסע סכתה? על שם העתיד? ואגב, אנחנו זוכרים שיעקב התברך במקנה רב בבית לבן ("וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד וַיְהִי לוֹ צֹאן רְבֹת וַיִּשְׁפָּחוּת וַיַּעֲבִדִים וַיִּמְלִים וַחֲמִיִּים", בראשית ל', מ"ג), ואם כן, מן הסתם לא רק שם הוא בנה להם סוכות אלא בכל מקום שהוא הגיע אליו - אז למה עכשיו הוא קורא למקום 'סוכות'? והשאלה המפורסמת הנוספת -

⁴ לשון אין, ביטול.

³ מופיע בגר"א ובר' צדוק הכהן מלובלין ועוד.

ענני הכבוד המחודשים למי שרק לפני זמן קצר חטאו בעגל, ואין בהם טעם ואין ריח והם גדלים על כל מים - והם נמצאים בתוך ענני הכבוד. ואז אנחנו עושים את זה בעצמנו - בונים במה כמו שמופיע ברמב"ם הנ"ל ושמהים כל לילה ולילה וכל יום ויום מימות חול המועד. עכשיו אנחנו מבינים למה זה לא דוחה לא שבת ולא יום טוב? כן, מבחינה טכנית כדי שלא יבואו לתקן כלי שיר ושלא יספקו ולא יטפחו ולא ירקדו, אבל בעומק - כי זה לא קשור לשבת וליו"ט. בשבת יש הארה עליונה גבוהה מאד, וביו"ט יש הארה גבוהה של היו"ט, ואילו שמחת בית השואבה היא שמחה של השאיבה שלי את רוח הקודש, שאיבה מלמטה. היו יורדים לשילוח ומביאים מים מלמטה ושמהים ומנסכים מים ע"ג המזבח.

לקחת את הסוכה אל מחוץ לסוכה

ומפה מגיעים לשמיני עצרת - היום שלא כתוב עליו בתורה כלום, אף לא מילה אחת, אלא רק שהוא שמיני עצרת, ורק במספר הקרבנות רואים את ההבדל בין לבין סוכות. "בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם" - קשה עלי פרידתכם. וזהו החג שאני יכול להגיע אליו רק אחרי שחוויתי את מציאות הסוכה, את ההארה הגדולה של היו"ט הראשון ושל ששת ימי חוה"מ ובעת אני מגיע לחג שאותו הפכו רבותינו במשך הדורות לשמחת תורה. עצם השמחה של הארת השכינה, של "ישראל ואורייתא וקוב"ה חד". זו שמחת התורה בתורה שקיבלנו ביום הכיפורים כשאמרנו "אור זרוע לצדיק" ומשה רבנו ירד עם התורה והלוחות השניים ואיתם הלכנו להקים את המשכן - והסוכה היא היא המשכן שהקמנו. ואז חוה"מ והאושפיזין ושמחת בית השואבה וניסוך המים לוקחים אותנו אל המקום שאיתו אנו מגיעים לשמיני עצרת וממנו נקבל את הכח להפנים ש'זמן שמחתנו' כפשוטו כלל איננו ממוקד בזמן ספציפי - יש לו כח לקחת אותנו לכל המציאויות, לחול וללילה, כיון שבחג הזה יש שמחה יתרה על פני כל המועדות ורק בו יש עבודה בלילה. רק בחג הזה שמחים מסוף 'תמיד של בין הערבים' שאר היום וכל הלילה עד הבוקר, מדי לילה - כי מאירים את הלילה, מהדבקות שלי ברועים שגילו לנו את הרועה ומלמדים אותנו להגיע להושענא רבא, לדוד המלך, ל-"ה' רועי לא אחסר", ומשם לשמיני עצרת ולשמחת תורה.

התחלנו בחוה"מ, בגילוי הגדול של הארה מלמעלה, תינוק שהולך ונופל עד שמגיעים להארה שגם אנחנו שותפים בה, והמשכנו באיך זה בא לידי ביטוי יותר מבכל דבר אחר בחג הסוכות שהוא עיקרו של חוה"מ והוא זמן שמחתנו שממשיך לרגל שבא מתוך סוכות שהוא זמן שמחתנו שבא מעל הסוכה, מתוך הסוכה ולוקח אותנו הלאה לכל השנה כולה.

ח', י"ב) - והיו שואבים רוח הקודש. לא לומדים, לא עוסקים בדיבור - אלא רואים את האושפיזין רוקדים. את הזקנים, החסידים ואנשי המעשה. זו הדרך להגיע ל-"אין עוד מלבדו", להתחבר עם הצדיק שמצליח להיות 'אין'.

רבי נחמן קורא לזה בסיפורו המפורסם -

אני זקן מאד, ועדיין אני יניק לגמרי (היינו תינוק), ולא התחלתי עדיין לחיות כלל. ואף על פי כן אני זקן מאד. (מעשה משבעה קבצנים, י"ג)

זה שאין לו כלום משלו. להיות במציאות הזו שאני כולי בהשראת שכינה. "מקראי קודש" של סוכות הוא ההארה הראשונה שבה עיני ישראל אורו כשהם הבחינו שהם נמצאים בתוך שבעת העננים שמקיפים אותם. זו הארה עליונה שהגרא"א בגאונותו הציע לומר שאכן זה היה בליל ט"ו, כי זה בא ואומר שזו הנקודה שיכולה לאפשר לנו את זמן שמחתנו. זו הארה שהיא למעלה מהמדרגה ומהקומה שלי אבל אז אני מתחיל ולוקח איתי את אברהם אבינו, את יצחק אבינו, את יעקב ואת יוסף וכו' וקולט איך בכל מציאות, בכל גלות, בכל דרך אני מושך איתי את שבע המידות - את החסידים, את הגבורות, את התפארת ואת הנצח, אני מושך איתי את כל הכוחות האלה, ואני שמח.

חג המים

כידוע כל שמחת בית השואבה היא במים. על ניסוך המים הזה הייתה מלחמת עולם בין הצדוקים לפרושים - כי ניסוך המים הזה לא כתוב מפורש בתורה (והוא העבודה היחידה במקדש שנעשית בלילה) ואף שמחת בית השואבה איננה כתובה בתורה. כל השנה מנסכים יין ואילו בסוכות מנסכים על המזבח מים ומקיפים את המזבח בערבות שגדלות על המים, כי המים הללו הם אלו שאנו נבקש עליהם בתפילת הגשם, עליהם אנו מתפללים בסדר הושענות, אלו המים החיים שאנו שואבים. יין הוא טעם, השגה, ולפעמים אני קולט השגות ברמה כזו או אחרת או כלל לא קולט אותם - ואילו מים הם החיים עצמם.

בחג הסוכות הייתה שמחה יתרה כי אז הבנתי שאני בכלל לא צריך יין, זה עצם המהות. יש בסוכות ארבעה מינים אבל המזבח היה מוקף בכל ימות החג בעצי ערבה עצומים שהיו מגיעים אל מעל גובהו של מזבח וכפופים לתוכו. "ליושב תהילות לרוכב ערבות" - אנחנו הערבות שלו ואנחנו גדלים על כל מים, ואין מים אלא...

אז כשאנחנו נמצאים בזמן שמחתנו, אנחנו חייבים את שבעת האושפיזין שייקחו אותנו למעלה, וכדי שהוא באמת יקיף את כל המציאות שלנו אנו מקבלים מהקב"ה יו"ט ראשון שהוא הארה עליונה עליונה שהיא באופן היסטורי הייתה רגע הפועת

השיעור מוקדש לע"ג
אליהו בן **וויזאן** ז"ל, **חנה** בת **לישא** ז"ל
 ומרת **חיינע** בת ר' **נתן נטע** ע"ה
 ולהבריל לרפואת
עמרם בן **איידה חיה**, **ניתאי** בן **שני דניאלה**,
כרמל מרדכי בן **טל שרה**, **חרך הנולד** בן **מרים גדולה**
 וליווג הגון **ליעל רחל** בת **אריאל אסתר**
 לחקרשת שיעורים ניתן לפנות בחודעת וואטסאפ
 לעמעאל - 054-7500516